

УДК 811.111'38: 821.111(73)Бітті
DOI: 10.32626/2309-7086.2024-21.45-51

Тетяна Мітроусова

*ORCID 0000-0002-8961-9381,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

ГРАФОН ЯК ЗАСІБ ГРАФОВИМОВНОЇ МОДИФІКАЦІЇ СЛОВА У РОМАНІ ПОЛА БІТТІ «ЗАПРОДАНЕЦЬ»

Постмодернізм виступає як характеристика певного менталітету, способу світосприйняття, як якісно новий підхід, реакція на універсальне бачення світу в модернізмі. Новації в літературі бачать в зухвалому експерименті, порушенні логічної послідовності подій, пародіюванні традиційних форм, інтерпретаційній полівалентності; тексти зазвичай залучені в мовну гру, а сама істина твориться в словесних твердженнях, в процесі написання тексту. Художній постмодернізм в США є особливо виразним, оскільки не тільки відображає світ політики, внутрішньої історії, а й переглядає основні поняття, на яких базується американське суспільство.

Характерною ознакою цієї течії є інноваційна графічна форма, яка переважає над змістом і яку зреалізовано в неоднорідності складових. Графон, будучи одним із видів авторської модифікації написаного, його оригінальний візуалізації, спричиняє появу нових смислових відтінків, посилює авторську оцінку або емоцію, виділяє «чужі» слова, допомагає у створенні комічного ефекту, посилює зображальність та експресивність спілкування, графічно фіксує індивідуальні фонетичні особливості мовця тощо.

Творчість Пола Бітті оголює гострі суспільні проблеми, головною з яких є міжрасова нетерпимість. Світогляд автора відбивається не тільки в зображенні об'єктивно існуючого світу, але й в особливостях його ідіостилю, якому притаманний «чорний гумор» – невід'ємна складова постмодернізму. У романі Бітті зміни в написанні відкривають додаткову інформацію про культурний та освітній рівень протагоніста, фізичні та емоційні особливості, характеризують його як представника окремого соціального середовища.

Ключові слова: графічні новації, графон, постмодерністська поетика, візуалізація, експресивність.

Постановка проблеми. Постмодерністський художній текст запроваджує такі новації, в яких найменші одиниці графічного рівня не лише трансформують візуально текст, але й породжують новий зміст. До таких одиниць і належить графон, репрезентуючи вимовні типи на графічному рівні.

Як свідчить аналіз не надто чисельних наукових публікацій, роль та місце графону в якості графічного виразника вимовних типів у постмодерністській поезії залишається недостатньо висвітленою лакуною і потребує подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед праць стосовно графічних змін у тексті, певні аспекти функціонування графону можна побачити у працях О.В. Білецької, О.М. Мельниченко, І.В. Смуцинської, у зарубіжних розвідках – Рут Надлер-Нір [цит. за: 10]; Дж. Сазерленда [11] (хоча

сам термін зрідка використовується західними дослідниками). Наразі немає одностайного визначення терміну «графон»: у наукових працях: *графостилістичний засіб, графічний засіб, фонографічний стилістичний засіб*, «графічна okazionalність», «графічні інновації», тобто відхили від графічної або орфографічної норми мови; об'єднання зорового діалекту, фонематичний принцип запису стандартної вимови, стягнення [9, с.23-28], полуформальне устне і письмове мовлення та розслаблена вимова [12]. С. Бараса й М. Моус поєднують у терміні «графон» слова «графічний» та «фонема» [6, с.237]. Функціонування різних дефініцій окреслює графон як одиницю різних мовних рівнів.

Питання лінгвістичного аналізу художніх текстів – предмет перманентних розвідок науковців. Творчість сучасного американського письменника, володаря Букерівської премії за роман «Запроданець» (The Sellout, 2016 рік) Пола Бітті, зацікавила дослідників не так давно. Наразі залишаються майже недослідженими ідіостиль письменника, принципи текстотворення, лінгвістичні особливості його романів.

Мета цієї статті – схарактеризувати стилістичні функції графону як засобу вираження вимовного акценту в постмодерністському романі Пола Бітті «Запроданець».

Окреслена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: розглянути поняття «графон» у сучасній лінгвістиці; простежити специфіку графону і виявити особливості його реалізації в романі сучасного американського письменника.

Виклад основного матеріалу. Постмодерністський художній текст – це багатовимірний, інтертекстуальний простір, що відображає деструктивні тенденції постмодерністської поезики [1, с.23]. Проте, у безладді виявляється своя система, оскільки сам безлад сплановано автором. Зміни однієї системи іншою за допомогою гри в постмодерністському тексті призводять до того, що сама гра стає самоціллю. Авторська роль поступається ролі спостерігача, якого в безкінечному діалозі текстів ототожнюють з оповідачем. Важливу роль у нелінійному текстотворенні постмодерністського художнього тексту починають відігравати стилістичні прийоми, що нагадує роботу свідомості.

Уся сутність постмодерністського стилю письма полягає в тому, що об'єктом іронії в сучасній американській прозі стає вся система цінностей американського суспільства, виявляючи патологічність і неадекватність як норму буття [8, с.45] (що й красномовно демонструють слова у романі «So I mumble Sorry and scribble my initials next to the box marked «Black, African-American, Negro, coward») (тут і надалі приклади з [7] – Т.М.), зокрема, абсурдність закладеного в ній філософського, політичного, етичного та ідеологічного змісту.

У романі Бітті головний герой – Альберт, син доволі дивного чорношкірого психолога-дослідника, вбитого поліцейським. Він проживає в не позначеному на карті містечку Діккенс (десь біля Лос-Анджелісу), в якому населення складається переважно з негрів і мексиканців. Раптово Діккенс зникає з карти, а один з довгожителів (зірка екрану, яка ніколи не була згадана в титрах), вирішує вкоротити собі життя. Головний герой рятує його, а старий віддає себе йому у добровільне рабство. Альберт усвідомлює, що звичний расизм має багато переваг для всіх (включаючи і чорношкірих) і вирішує воскресити Діккенс та провести сегрегацію населення відповідно до кольору шкіри (з добрих намірів); і все це, разом зі своїм рабом, приятелькою, яка керує автобусом з місцями для

білих і чорних, ще й вчителькою, яка створила навчальний заклад для білих в чорному Діккенсі. Ім'я головного героя швидко забувається і він залишається в пам'яті усіх як Запроданець. У світі удаваної толерантності, дивних стереотипів та подвійних стандартів, герой намагається знайти відповідь на питання: «Хто я? Як мені стати собою?»: «...I had no idea who I was, and no clue how to become myself». Зміна текстової графіки, а саме використання графона як мовленнєвої гри для передачі внутрішнього стану персонажа, відтворення індивідуально-звукових особливостей містечка Діккенс, значно експресивізує оповідь.

«Графон» уведений в науковий термінологічний корпус В.А. Кухаренко на позначення навмисного спотворення орфографічної норми, з метою відображення порушення фонетичної норми, що віддзеркалює індивідуальні чи діалектні особливості вимови [3].

Оскільки графон виражається буквеними і небуквеними графемами, то й питання щодо його приналежності до певного мовного рівня безпосередньо залежить від конкретного ракурсу дослідження, серед яких О. Білецька [2], узагальнюючи розвідки про графон, виокремлює *дифузний та лінгвосинергетичний*.

У *дифузному підході* у графоні виокремлюється домінантна складова залежно від певного мовного рівня (фонологічного, графічного або поєднання цих двох на проміжному фонографічному мовному рівні). Відтак, у графоні вбачають:

- *орфографічне відхилення від норми з метою фіксації фонетичних особливостей вимови; стилістично релевантне спотворення орфографічної норми, що передає індивідуальні чи діалектні порушення фонетичної норми; фонографічний засіб, що і не порушує вимовну норму слова, і не сприймається читачем як відображення норми; асоціативний стилістичний прийом фонологічного мовного рівня; графіко-фонетичний засіб стилістики, що відображає будь-яке стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми.*

У рамках *лінгвосинергетичного підходу*: графон – це *стилістичний засіб виражальності* з взаємозамінними складовими фонетичного та графічного рівня, які взаємодіють між собою за принципом ризому: кожна з них за певних умов може стати домінантною.

Графон володіє широким діапазоном використання у вигляді імітації, фонематичного запису слів, що допомагає передати особливості емоційного мовлення, навіть серйозну патологію, говір, діалект, акцент, що зумовлені низкою причин. Останні можна розділити на дві групи: екстралінгвістичні і внутрішньолінгвістичні. Внутрішньолінгвістичними факторами викликана лише варіативність вимови (градація та асиміляція звуків), яка в межах норми [3]. До екстралінгвістичних чинників належить «емоційний стан мовця, його національна приналежність», а також іноземний акцент, дитячий фонетичний дефіцит і спів як особливий вид мовної діяльності.

Виокремлюється й інша класифікація графонів, яка базується на імітації звукових змін на різних рівнях організації мовленнєвої одиниці: внутрішні, контактні, змішані. Внутрішні являють собою зміни одних фонем на інші, чи їх зникнення в межах слова: «C'mon, man. That shit is cashed. It's time to make the donuts, homie»; «drive-thru window»; контактні графони імітують викривлення звуків на межі слів: «I'm Ai'ight. You're Ai'ight»; «S'up?»; зміни в змішаних типах відбуваються на обох рівнях «What was next? Fixin'? Sho' nuff?». Таким чином, графон можна визначити як своєрідну стилістичну форму на

писання слів для відображення особливостей вимови, яка втілюється в зміні орфографічної норми.

Графону у романі проявляється через:

- *курсив*, з його допомогою автор передає інтонацію і ставить на це слово, словосполучення, фразу наголос: «Growing up, I used to think all of black America's problems could be solved if we only had a motto. A pithy *Liberté, égalité, fraternité* we could post over squeaky wrought-iron gateways, embroidered onto kitchen wall hangings and ceremonial bunting»;
- через *капіталізацію слів, словосполучень та частин слів* створюється ефект гучності: «One clear South Central morning, we awoke to find that the city hadn't been renamed but the signs that said WELCOME TO THE CITY OF DICKENS were gone»; «Shouting down Beverly Hills dowagers asserting their luxury sedan right of way by nosing their gigantic cars into spaces marked COMPACT ONLY»;
- - *дефіксація*. Морфемне членування слова за допомогою дефіса по складах або по літерах. Це забезпечує ефект протяжності й підкреслює окрему вимову кожної частини. Головною функцією дефіксації є інтонаційний наголос: «a dilapidated-overcrowded-Section-8-henhouse-topped-by-a-weather-vane-so-rusted-in-place-that-the-Santa-Ana-winds-El-Niño-and-the-'83-tornado-couldn't-move-it ...»;
- *включення до слова графем інших знакових систем, логограм та морфемограм*: «Extended my line with a line of their own, often in a different color. Sometimes the line wouldn't be a line at all but drops of blood, or an interrupted string of graffiti signing off on my efforts, AceBoonakatheWestSideCrazy63rdStGangsta, or, as in the case of the corner fronting the L.A. LGBTDL Crisis Center for Chicanos, Blacks, Non-Gays, and Anyone Else Who Feels Underserved». Графічне об'єднання слів у межах одного словосполучення підсилює смислово єдність його компонентів, а також інтенсифікує й авторський сарказм, яким просякнута весь роман: «Legally, I'm not allowed to say who Foy name-dropped, because when I turned my head toward what I thought would be Foy's invisible hallucinations, standing in the Dum Dum Donuts doorway were three of the world's most famous living African-Americans, the noted TV family man _ i _ _ _ _ _ b _ and the Negro diplomats _ o _ _ _ _ o _ _ _ and _ n _ _ _ e e _ _ _ _ _ c _»;
- *лапки* використовуються як при виділенні слова, так і частини речень; вказуючи на додаткове смислове навантаження, вони часто вжиті в переносному значенні: «Why do white moths always be flying toward lights, slamming into screen doors, and shit? You never see black moths do that. Stupid fluttering motherfuckers»;
- *повтор букв (редуплікація літер)* створює ефект протяжності крику, фізичного стану або потоку свідомості: «Try to imagine Winston Churchill, Colin Powell, and Condoleezza Rice ...»; «Crying hard as Niagara Falls, the boy goes up to his father. 'What's wrong, son?' 'M-M-Mommy sl-sl-slapped me!' 'Why she do that, son?' his father asks. 'B-b-because I-I said I was w-w-white»;
- *відхилення від орфографічної норми*. Такий тип графону часто передає діалектну/розмовну мову носія, «I found a hastily written sign Scotch-taped to Hominy's screen door fluttering in the breeze. *I'z in de back*, it read»; «As a talented artist and thespian. *I'z a Brahmin*» (зустрічається в мовленні старого афро-американця), кількісними та якісними змінами літерного складу слова;
- *застосування шрифтів різного розміру (від найбільшого до найменшого)*, що має видільно-актуалізуючу функцію та передає інтонацію, емоційність героя.

Висновки. Особливе графіко-зображальне оформлення роману Бітті «Запроданець» зумовлює його розуміння як калейдоскоп строкатих елементів. Елементи фонографічного рівня, не маючи власного мовленнєвого значення, здатні до смислородження; у самому романному просторі постають основою для творення образів. Вони уможливають велику кількість часто протилежних інтерпретацій; завдяки фонографічним засобам можна розпізнати голос автора, прихованого в оповіді. Це й спрямовує читача на осягнення та розуміння картини світу письменника, можливість викриття різного роду підтекстів (філософських, релігійних, міфопоетичних тощо).

Список використаних джерел і літератури:

1. Бабелюк О.А. Поетика постмодерністського художнього дискурсу: принципи текстотворення (на матеріалі сучасної американської прози малої форми): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04. Київ, 2010. 32 с.
2. Білецька О.В. Графон як засіб вираження вимовних типів у постмодерністському художньому тексті. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство.* 2014. № 2. С. 10-17.
3. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту: навч. посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 272 с.
4. Мельніченко О.В. Роль графона в організації комунікативних стратегій глобалізації, контрастування та створення дискомфорту. *Лінгвістика тексту: хрестоматія / упор. А. Загнітко, Г. Монастирецька.* Донецьк: ДонНУ, 2009. С. 142-146.
5. Хайчевська Т. Графон як засіб експресивізації художнього тексту. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,* 2016. С.314-319.
6. Barasa S., Mous M. The Oral & Written Interface in SMS: Technologically Mediated Communication in Kenya. *Craats, I. van der, Kurver J. Low-Educated Adult Second Language and Literacy Acquisition 4th Symposium.* Antwerp, 2008. P. 234-242.
7. Beatty P. The Sellout. Farrar, Straus and Giroux. 2015. URL: <https://www.rulit.me/books/the-sellout-read-383464-1.html> (дата звернення: 20.10.2024).
8. Belgrad D. The Culture of Spontaneity. Improvisation and the Arts in Postwar America. Chicago; London: The University of Chicago Press, 1998. 524 p.
9. González M. Uncontracted Negatives and Negative Contractions in Contemporary English: A Corpus-based Study. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2007. 456 p.
10. Ong'onda Nancy, Peter Maina Matu, Omondi Oketch. Group identities in Kenyan SMS messages. *Acta Academica.* 2010. Vol. 42 (3). P. 86-114.
11. Sutherland J. Cn u txt? URL: <http://www.theguardian.com/technology/2002/nov/11/mobilephones2> (дата звернення: 10.10.2024).
12. Weinstein N. Whaddaya Say? New Jersey: Prentice Hall, 1982. 68 p.

References:

1. Babeliuk, O.A. Poetyka postmodernists'kogo hudozhn'ogo dyskursu: pryntsy-py tekstotworennia (na materiali suchasnoi amerykans'koi prozy maloi formy). [Poetics of postmodernist artistic discourse (on modern American novels)] [Synopsis of PhD thesis]. Kyiv. (In Ukr).
2. Biletska, O.V. (2014). Grafon jak zasib vyrazhennia vymovnykh typiv u postmodernists'komu hudozhniomu teksti. [Graphon as means of expression of pronunciation types in postmodernist fiction]. *Naukovyj visnyk DDPU imeni I.Franka. Seria «Filologichni nauky». Movo-znavstvo.* [Scientific Bulletin of D Ivan Franko SPU. «Phylological Science series». Linguistics]. 2, 10-17. (In Ukr).

3. Kucharenko, V.A. (2004). Interpretacia tekstu: navch. posibnyk. [Text Interpretation]. Vynnytsia: Nova Knyga, 272. (In Ukr.).
4. Melnichenko. O.V. (2009). Rol' grafona v organizacii komunikatyvnykh strategii globalizacii, kontrastuvannia ta stvorennia dyskomfortu. [The role of graphon in organization of communicational strategies of globalization, contrast and discomfort creation]. *Lingvistyka tekstu: chrestomatia*. [Text Linguistics: anthology] / ed. A. Zagnitko, G. Monastyrska. Donetsk: DonNU, 142-146. (In Ukr.).
5. Haichevska, T. (2016). Grafon yak zasib ekspresyvizacii hudozhniogo tekstu. [Graphon as means of expressiveness in fiction]. *Naukovyi visnyk Shidnoevropeiskogo nacionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky*. [Scientific Bulletin of Western Ukrainian Lesya Ukrainka National University]. 314-319. (In Ukr.).
6. Barasa, S., Mous, M. (2008). The Oral & Written Interface in SMS: Technologically Mediated Communication in Kenya // Craats, I. van der, Kurver J. Low-Educated Adult Second Language and Literacy Acquisition 4th Symposium. Antwerp. 234-242.
7. Beatty, Paul. (2015). The Sellout. Farrar, Straus and Giroux. URL: <https://www.rulit.me/books/the-sellout-read-383464-1.html>
8. Belgrad, D. (1998). The Culture of Spontaneity. Improvisation and the Arts in Postwar America. The University of Chicago Press: Chicago and London. 524 p.
9. González, M. (2007). Uncontracted Negatives and Negative Contractions in Contemporary English: A Corpus-based Study. *Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela*. 456.
10. Ong'onda, Nancy, Peter, Maina Matu, Omondi Oketch. (2010). Group identities in Kenyan SMS messages. *Acta Academica*. 42 (3). 86-114.
11. Sutherland, J. C n u txt? Retrieved from [http:// www.theguardian.com/technology/2002/nov/11/mobilephones2](http://www.theguardian.com/technology/2002/nov/11/mobilephones2).
12. Weinstein, N. (1982). Whaddaya Say? New Jersey: Prentice Hall. 68 p.

Tetiana Mitrousova

GRAPHON AS A METHOD OF GRAPHIC-ACCENTED MODIFICATION OF A WORD IN PAUL BEATTY'S NOVEL «THE SELLOUT»

Postmodernism appears as characteristics of certain mentality, way of world perception, as a clearly new approach, reaction to universal world view in modernism. Innovations in fiction are seen in audacious experiment, disorder of logical sequence of events, parody of traditional forms, multivalence of interpretation; texts are involved into a language play and the truth is created verbally, in the process of text formation. American postmodernism in literature is especially prominent, as it is does not only reflect politics, domestic history, but reconsiders basic concepts which the American society is grounded on.

The characteristic feature of this movement is its graphic form, that dominates the contents and that is implemented in heterogeneous elements. Graphon, as one of the forms of writer's modification of a text, its unique visualization, causes the appearance of new connotations, intensifies author's evaluation or emotion, highlights «other» words, helps to create comic effect, increases depiction and expressiveness of communication, fixates graphically individual phonetic peculiarities of a speaker, etc.

The works of Paul Beatty expose severe social problems, the main of which is racial discrimination. The author's outlook reflects not only the existing world depiction but in specificity of his individual style with dark humor – an essential component of postmodernism. In Beatty's novel the changes in writing reveal

the additional information about cultural and educational level of protagonist, physical and emotional peculiarities, characterize him as a member of a separate social milieu.

Key words: graphic innovations, poetics of postmodernism, visualization, expressiveness.

Отримано: 17.09.2024 р.

УДК 811.161.2:37:821.161.2-3

DOI: 10.32626/2309-7086.2024-21.51-58

Леся Прокопів

*ORCID 0000-0002-7055-9956,
аспірант кафедри української мови,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЯВИЩА АВТОРСЬКОЇ СИНОНІМІЗАЦІЇ (комплементарність та контрарність)

Вчення про синоніми на сьогодні виділилося в самостійний розділ мовознавства і відповідну науку – синонімологію. Проблема синонімії – це не тільки власне лексикологічна проблема. Різні її аспекти звертали на себе увагу не тільки дослідників мови, а й інших наук, насамперед філософії, семіотики, психології. З'явилась необхідність осмислення результатів і фактів, що обґрунтовані цими науками, що приводить до розуміння багатоаспектного характеру синонімії, її взаємозв'язку з різними сторонами мови і комунікації. По-третє, теоретична зацікавленість проблемами синонімії була зумовлена лексикологічною практикою.

Ключові слова: синоніми, комплементарність, контрарність, повтор, лексико-семантичний варіант, синтаксичний паралелізм, імпікативна модель.

Постановка проблеми. Неоднозначний і багатоаспектний підхід до визначення синонімії, до результатів дослідження в цій галузі, а також матеріали лексикографічного опрацювання, подані у словниках синонімів, дозволяють висловити думку про те, що лексична синонімія не подається цілісною концепцією. Не знайдено ті компоненти в семантичній структурі слова, які мають відношення до синонімії, і ті, які, хоча й виявляють семантичну варіативність, не можуть розглядатися як основою для передачі синонімічної інформації. Різномірний характер компонентів семантичної структури слова змушує звернутися до такого мовного механізму, як нейтралізація з метою розгляду його як об'єктивного показника семантичної варіативності, що лежить в основі синонімії на лексичному рівні.

Мета дослідження. Простудіювати та описати закономірності мовленнєвої «поведінки» (функціонування) стилістичних синонімів та визначити особливості комплементарних та контрарних відношень у лексико-семантичних синонімічних рядах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У семантичній структурі слова визначаємо ядерним компонентом лексичне значення і граматичне зна-